

Η αναζήτηση οικουμενικών διαστάσεων.

Ορισμένες διαφορές των κοινωνικών φύλων.

Σε διαφορετικούς πολιτισμούς παρατηρούνται σημαντικές διαφορές στη συμπεριφορά των δύο φύλων.

Στα αγγλικά υπάρχουν δύο διαφορετικοί όροι για να περιγράψουν το «φύλο»: ο όρος “sex” που αναφέρεται στα βιολογικά χαρακτηριστικά του φύλου και ο όρος “gender” που αναφέρεται στον ψυχο-κοινωνικό και πολιτιστικό χαρακτήρα.

Ο όρος “gender” αναφέρεται σε ζητήματα όπως ο κοινωνικός ρόλος του φύλου, η κοινωνική ταυτότητα του φύλου και ο ιδεολογικός ρόλος του φύλου.

Ο ιδεολογικός ρόλος του φύλου διαφέρει από κοινωνία σε κοινωνία. Στις περισσότερες υπάρχει διαφοροποίηση στην ισχύ μεταξύ των δύο φύλων υπέρ των ανδρών αλλά αυτή δεν είναι σε έκταση σε διαφορετικούς πολιτισμούς.

Έχει βρεθεί ότι στα τεστ αριθμητικής οι άνδρες εμφανίζουν μεγαλύτερη επιτυχία, ενώ οι γυναίκες στα τεστ γλωσσικής ικανότητας.

Οι διαφορές αυτές όμως που παρατηρούνται μπορεί να διαφοροποιούνται κατά καιρούς. Πολλές φορές οι ικανότητες που αναπτύσσουν τα δύο φύλα λόγω των κοινωνικών ρόλων που τους ανατίθενται μας οδηγεί να θεωρούμε ότι οι διαφορές που παρατηρούμε είναι εγγενείς.

Εφαρμόζοντας το οικολογικό πλαίσιο στη θεώρηση των διαφορών του φύλου ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις οικονομικές συνθήκες που καθορίζουν το επίπεδο διαβίωσης των κοινωνιών και οδηγούν σε ψυχολογική διαφοροποίηση που με τη σειρά της οδηγεί σε διαφορετικές πρακτικές και κοινωνικοποίηση των δύο φύλων.

Βασική υπόθεση είναι ότι ο βαθμός συσσώρευσης της τροφής σε μια κοινωνία με χαμηλά επίπεδα επιβίωσης επηρεάζει το επίπεδο ψυχολογικής διαφοροποίησης.

Σε κοινωνίες με υψηλό βαθμό συσσώρευσης τροφής τονίζεται ιδιαίτερα η κοινωνικοποίηση στον τομέα της υπακοής και της υπευθυνότητας.

Στις κοινωνίες με χαμηλή συσσώρευση τροφής τονίζεται ιδιαίτερα η κοινωνικοποίηση στους τομείς του κινήτρου επιτυχίας και της ανεξαρτησίας.

Τα συμπεράσματα που έβγαλε η Leeuwen (1978) από τη χρήση του οικολογικού πλαισίου για τις διαφορές των φύλων ήταν οι εξής:

1. Η μεγαλύτερη σωματική δύναμη των ανδρών και το γεγονός ότι οι γυναίκες γεννούν παιδιά οδήγησε στην εξειδίκευση της εργασίας ανάλογα με το φύλο στις γεωργικές ή τις κτηνοτροφικές κοινωνίες.

2. Η μεγάλη εξειδίκευση των ρόλων σε κοινωνίες μόνιμων κατοικιών οδήγησε σε στάσεις και αξίες σχετικά με την ανατροφή των παιδιών ως αποκλειστικά γυναικεία απασχόληση.

3. Η περιορισμένη εξειδίκευση ρόλων στις συλλεκτικές-αγροτικές κοινωνίες οδήγησε σε μεγαλύτερη εκτίμηση των αγροτικών ασχολιών. Όπου υπάρχουν μόνιμοι αγροτικοί οικισμοί, όπου η γυναίκα επιφορτίζεται με ποικίλες δραστηριότητες ο ρόλος της θεωρείται μάλλον υποτιμητικός.

Οι γυναίκες ασχολούνται κυρίως με την ανατροφή των παιδιών ενώ οι άντρες απουσιάζουν και η θέση της γυναίκας είναι «υπό έλεγχο».

Για τις δυτικές ή βιομηχανικές κοινωνίες οι διαφορές μεταξύ των φύλων μπορεί να σχετίζονται με παράγοντες όπως ο βαθμός υπακοής, συμμόρφωσης, οικογενειακής και θρησκευτικής πίστης καθώς και της κυριαρχίας της μητέρας στην παιδική ηλικία.

Οι γυναίκες αλλά και οι άνδρες διαφοροποιούνται επίσης όσον αφορά αξίες, στάσεις αλλά και κοινωνικές συμπεριφορές.

Έρευνες που έγιναν αφορούσαν τη διαφορά ανδρών-γυναικών σχετικά με τα κίνητρα επιτυχίας (Horner, 1969).

Βρέθηκε ότι τουλάχιστον εκείνη την εποχή οι γυναίκες που ήταν ανώτερης νοημοσύνης και εκπαίδευσης που μεγάλωσαν και ζούσαν σε μερικές από τις πιο ανταγωνιστικές κοινωνίες του κόσμου είχαν έντονο φόβο για την επιτυχία.

Στην έρευνα της χρησιμοποίησε το προβολικό Τεστ Θεματικής Αντίληψης το οποίο το υποκείμενο συμπλήρωνε όπως νόμιζε.

Οι φόβοι ως προς την επιτυχία περιλάμβαναν προσδοκίες κοινωνικής απόρριψης, αμφισβήτηση της θηλυκότητας αλλά και άρνησης του ίδιου του ενδεχομένου επιτυχίας.

Αυτό που δε γνωρίζουμε είναι κατά πόσο οι γυναίκες αυτές προέβαλαν τα δικά τους κίνητρα για επιτυχία ή αναπαρήγαγαν το κυρίαρχο στερεότυπο για τους ρόλους των φύλων.

Η μελέτη των έξι πολιτισμών (Ιαπωνία, Ινδία, Φιλιππίνες, Μεξικό, Κένυα και Νέα Αγγλία).

Η Μελέτη των Έξι Πολιτισμών κατέδειξε ότι η κοινωνικοποίηση καθοδηγούσε τα κορίτσια σε ρόλους ανατροφής, υπευθυνότητας και υπακοής, ενώ τα αγόρια σε ρόλους οι οποίοι συνδέονται με την ανεξαρτησία, την αυτάρκεια και το κίνητρο της επιτυχίας.

Στην ίδια έρευνα φαίνεται ότι οι άνδρες πιο συχνά από τις γυναίκες αναλαμβάνουν πρωτοβουλία σε ερωτικά ζητήματα, είναι πιο επιθετικοί, ενώ οι γυναίκες είναι υπάκουες και υποχωρητικές.

Ορισμένα αποτελέσματα για την επιλογή συντρόφου: βασικά χαρακτηριστικά η φερεγγυότητα, η αγνότητα και η καλή υγεία.

Κριτήρια των ανδρών: νεότητα, υγεία, ομορφιά. Κριτήρια των γυναικών: η ικανότητα του άνδρα να συγκεντρώνει χρήματα, φιλοδοξία και εργατικότητα.

Σε μια έρευνα που έγινε στην Αμερική (Slovic, 1966) βρέθηκε ότι τα αγόρια ήταν πιο πιθανό να πάρουν αποφάσεις που περιελάμβαναν ρίσκο από ότι οι γυναίκες.

Σε κάθε κοινωνία φαίνεται να υπάρχουν διαφορές ως προς τη συμπεριφορά των φύλων και σχεδόν κάθε κοινωνία επιβάλλει ένα είδος καταμερισμού ως προς την εργασία. Ποια είναι όμως η αιτία;

Ορισμένοι επιστήμονες υποστηρίζουν ότι ο καταμερισμός των ρόλων ανδρών και γυναικών αποτελεί ουσιαστικά ένα τρόπο επινόησης των πολιτισμών να επιλύσουν τα προβλήματα που τους έθεσε το περιβάλλον.

Η μυϊκή δύναμη των ανδρών οδήγησε στο να αναλάβουν συγκεκριμένους ρόλους και οι γυναίκες άλλους.

Οι θεωρίες όμως αυτές αντιμετωπίζουν με ντετερμινιστικό τρόπο τις διαφορές μεταξύ φύλων.

Τα στερεότυπα των ανδρών τυπικά είναι πιο «ανδροπρεπή» από αυτά των γυναικών.

Από μικρή ηλικία τα παιδιά διαφορετικών πολιτισμών αποδίδουν διαφορετικά στερεοτυπικά χαρακτηριστικά σε άντρες και γυναίκες.

Σε ανεπτυγμένες βιομηχανικά χώρες η αντίληψη των ανδρών και των γυναικών ήταν λιγότερο στερεοτυπική.

Στις ανεπτυγμένες χώρες η ιδεολογία για τη θέση των γυναικών είναι πιο πολύ προσανατολισμένη στην ισότητα των φύλων.

Οι απόψεις για την ισότητα των δύο φύλων έχουν περισσότερη απήχηση στις γυναίκες από ότι στους άνδρες.

Ορισμένοι επιστήμονες υποστηρίζουν ότι υπάρχει περισσότερος φιλελευθερισμός ως προς την ισότητα των δύο φύλων σε χριστιανικές παρά σε Ισλαμικές κοινωνίες.

Θα πρέπει όμως να εξετάσουμε πως χρησιμοποιείται ο όρος φιλελευθερισμός σε διαφορετικά πλαίσια και τι μπορεί να σημαίνει.

Ο σύγχρονος τρόπος ζωής και εργασίας σημαίνει πλέον ότι η σωματική δύναμη δεν παίζει καθοριστικό ρόλο στην κατανομή των ρόλων της εργασίας.

Η ισότητα στις δυνατότητες εργασίας σημαίνει ότι και οι άνδρες έχουν τη δυνατότητα να συνεισφέρουν περισσότερο στο σπίτι.

Παρόλο που παρατηρείται μια άμβλυνση των ρόλων των φύλων στις Δυτικές τουλάχιστον κοινωνίες εξακολουθούν να υπάρχουν ανισότητες όσον αφορά τις οικονομικές και επαγγελματικές ευκαιρίες.

Η άνοδος και εξάπλωση της φεμινιστικής ιδεολογίας οδηγεί στη μείωση των στερεότυπων για του ρόλους των φύλων, πολλές φορές μέσα από συγκρούσεις.

Η ανθρώπινη επίσης σεξουαλικότητα έχει στενή σχέση με πολιτισμικά πρότυπα. Σύμφωνα με ερευνητές η ανθρώπινη σεξουαλική συμπεριφορά ακολουθεί πολιτισμικά καθορισμένα «κοινωνικά σενάρια».

Βρέθηκε ότι οι σεξουαλικές πρακτικές συνδέονται με τα συστήματα συγγένειας, τη δομή εξουσίας και την ιδεολογία της κοινωνίας.

Ο Reiss (1986) υποστηρίζει ότι οι θεσμοί πηγάζουν από τη δυνατότητα του δεσμού να δημιουργήσει βιώσιμες ανθρώπινες σχέσεις και ένα σύστημα υποστήριξης που θα φροντίσει τις ανάγκες του νεογέννητου.

Οι εκπρόσωποι του ισχυρού φύλου φροντίζουν να διαιωνίσουν την εξουσία τους στο άλλο μέσο των θεσμών.

Στερεότυπα του κοινωνικού φύλου.

Williams και Best (1982, 1990), στερεότυπα των φύλων σε 36 διαφορετικούς πολιτισμούς.

Ανδρικά στερεότυπα: η κυριαρχία, η αυτονομία, η επιθετικότητα, η επίδειξη, το κίνητρο επιτυχίας και η αντοχή.

Γυναικεία χαρακτηριστικά: η υποχωρητικότητα, η φιλικότητα, η ταπεινότητα, η παροχή βοήθειας στους άλλους και η φροντίδα.

Πρέπει όμως να εξετάζουμε τις διαφορετικές εκφάνσεις των χαρακτηριστικών σε κάθε πολιτισμό και να εστιάζουμε στις διαφορετικές τους ερμηνείες.

Συναισθηματική έκφραση.

Από έρευνες όπου ζητήθηκε σε άτομα διαφορετικών πολιτισμών να αναγνωρίσουν συναισθήματα από φωτογραφίες διαπιστώθηκε ότι έξι συναισθήματα αναγνωρίστηκαν με ακρίβεια σε όλες τις χώρες: χαρά, λύπη, οργή, απέχθεια, έκπληξη και φόβος.

Οι παραπάνω έρευνες είχαν δύο προβλήματα: ο κατάλογος των συναισθημάτων ήταν προεπιλεγμένος και μεταφρασμένος από τα αγγλικά.

Η αποκωδικοποίηση των συναισθημάτων.

Ο Russell υποστηρίζει ότι θα ήταν καλύτερα να εξετάζουμε κατά πόσο μέλη κάθε πολιτισμού αντιλαμβάνονται εννοιολογικά τα συναισθήματα και τις εκφράσεις του προσώπου.

Σε ορισμένους πολιτισμούς η έκφραση συναισθημάτων μπορεί να υπόκειται σε κοινωνικούς κανόνες που απαγορεύουν τη δημόσια έκφραση τους. Κατά συνέπεια η αναγνώριση τους θα είναι δύσκολή για τα άτομα του συγκεκριμένου πολιτισμού.

Είναι προτιμότερη η σύγκριση διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων σε όλα τα στάδια που περιλαμβάνει η εμπειρία ενός συναισθήματος.

Η εμπειρία και η εκδήλωση του συναισθήματος.

Η αποκωδικοποίηση των συναισθημάτων φαίνεται να λειτουργεί με κάποια καθολικότητα αλλά η εμπειρία και η έκφραση των συναισθημάτων καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό πολιτισμικά.

Σε ατομιστικές κοινωνίες με χαμηλή απόσταση από την εξουσία η συναισθηματική έκφραση είναι πιο έντονη και πιο άμεση γιατί τα άτομα χρειάζονται περισσότερες τέτοιες ενδείξεις για να καθορίσουν τις δικές τους αντιδράσεις. Αντίθετα σε πολιτισμούς όπου κυριαρχούν οι συλλογικές αξίες ο ρόλος και το πλαίσιο καθορίζει τις πληροφορίες που χρειάζονται τα άτομα για να ρυθμίσουν τις αντιδράσεις τους.

Οι αξιολογήσεις των καταστάσεων είναι που οδηγούν στη γέννηση των συναισθημάτων. Το πώς θα εξηγήσει το άτομο την δεδομένη κατάσταση θα καθορίσει το πιο συναίσθημα θα ενεργοποιηθεί.

Ο πολιτισμός επηρεάζει την εκδήλωση ενός συναισθήματος καθώς και τις αντιδράσεις που προκαλεί σε μια δεδομένη κατάσταση.

Χαρακτηριστικά της προσωπικότητας. Σε ποιο βαθμό οι παράμετροι που συγκροτούν την προσωπικότητα του ατόμου είναι οι ίδιες σε διαφορετικούς πολιτισμούς.

Ο παράγοντας εσωστρέφεια εξωστρέφεια. Οι Eysenck και Eysenck υποστηρίζουν ότι οι παράγοντες εσωστρέφεια- εξωστρέφεια, νευρωτισμός- σταθερότητα και ψυχωτισμός αποτελούν οικουμενικά στοιχεία της προσωπικότητας που έχουν βιολογική βάση.

Το ερωτηματολόγιο των Eysenck και Eysenck αποτελεί παράδειγμα προσπάθειας επιβολής μιας Δυτικής προσέγγισης της προσωπικότητας σε διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια.

Η δημιουργία ερωτηματολογίων που θα έχουν –ημική εγκυρότητα στο πλαίσιο οποιουδήποτε πολιτισμού και στη συνέχεια η σύγκριση με θεωρίες προσωπικότητας που αναπτύχθηκαν στη Δύση θα αποτελούσε μια ορθότερη προσέγγιση.

Πέντε παράγοντες προσωπικότητας (εξωστρέφεια, προσήνεια, ευσυνειδησία, συναισθηματική σταθερότητα και ανοιχτή στάση απέναντι στις εμπειρίες φαίνεται να έχουν οικουμενική ισχύ.

Η καθολικότητα που εμφανίζεται σε παράγοντες της προσωπικότητας οδήγησε ορισμένους ερευνητές να θεωρήσουν ότι αυτοί έχουν βιολογική βάση.

Όμως η κοινή δομή ορισμένων στοιχείων προσωπικότητας δε σημαίνει ότι έχουν την ίδια σημαντικότητα σε διαφορετικούς πολιτισμούς.

Επιθετικότητα. Η επιθετικότητα έχει θεωρηθεί κυρίως συμπεριφορά και όχι στοιχείο της προσωπικότητας του ανθρώπου.

Έρευνες πάνω στην επιθετικότητα έχουν εστιάσει στα ποσοστά φόνων σε διαφορετικές χώρες.

Ο Landau υποστήριξε ότι τα ποσοστά φόνων αυξάνονται σε κοινωνίες που έχουμε αυξημένο στρες και κατάρρευση των δικτύων κοινωνικής υποστήριξης.

Στις χώρες που συμμετείχαν στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο παρατηρήθηκε μια αύξηση των ανθρωποκτονιών. Στα πλαίσια αυτά φαίνεται ότι η βία αποκτά νομιμοποίηση.

Η κοινωνικοποίηση όταν ειδικότερα υπάρχουν και οι θεσμοί εκείνοι που ευνοούν τη χρήση βίας με στόχο την αυτοπροστασία μπορεί να ευνοήσει την αύξηση της επιθετικότητας.

Η έκφραση ή όχι της επιθετικής συμπεριφοράς εξαρτάται από κοινωνικούς κανόνες αλλά και από το βαθμό κοινωνικής υποστήριξης.

Θετική Κοινωνική Συμπεριφορά. Οι κάτοικοι αστικών περιοχών παρείχαν βοήθεια σε συνανθρώπους τους λιγότερο σε σχέση με τους κατοίκους αγροτικών περιοχών.

Ορισμένες φορές οι άνθρωποι είναι περισσότερο πιθανό να προσφέρουν βοήθεια σε κάποιο άτομο που προέρχεται από άλλη πολιτισμική ομάδα από τη δική τους.

Οργανωσιακές δομές. Σύμφωνα με τον Aston οι οργανισμοί όταν αυξάνονται θα πρέπει να υπάρχει εξειδίκευση ,συγκεντρωτισμός και τυποποίηση για να επιτύχουν.